

A FELSZABADULÁS GAZDASÁGI KÖVETKEZMÉNYEI

AMÁMOROS ÜNNEPEK VÉGET ÉRTEK és ma már komoly munkában áll újra a megnagyobbodott Magyarország. Az élet tempója nem engedi meg, hogy elmerengjünk a visszacsatolás örömein, az öröm óráit azonnal a munka hetei, évei váltják fel. Érzelemből nem élhetünk meg, bármennyire igaz és komoly volt is megindultságunk, amikor a magyar igazság diadalra jutásával egymilliónál több testvérünkről hullott le a rabbilincs.

Csonka hazánk nemcsak lelkileg élt nyomorban a megcsonkítás húsz esztendeje alatt, hanem a Kárpátok koszorújában kialakult szent-istváni állam hatalmas gazdasági egysége is darabokra hullott a trianoni békeparancs következtében. A bécsi döntés nemcsak lelki örömeket jelent a magyarság számára, hanem gazdasági eredményeket is, mert ha egyelőre ugyan nem alakult is vissza a magyar medence teljes gazdasági egysége, mégis teljesebb lett az egymilliónál több magyar-nak visszatéréseivel, tizenkétezer négyzetkilométer felszabadulásával.

Az első feladat ezzel kapcsolatban lemérni azt, amit visszakaptunk, értékelni azt a fogyasztó népet és termőterületet, amelyet a bécsi döntés újra hazánkknak ítélt, megkeresni azokat az eszközöket, amelyekkel ez a nép és terület bekapcsolódhat a csonka magyar nép és terület gazdasági életébe. Különösen nehéz munka ez most a magyar gazdaságpolitikusok számára, mert a cseh állam nem szívesen vette fel statisztikailag ennek a területnek sajátos viszonyait, vagy ha előtte ismertek voltak is a Felvidék déli lejtőinek gazdasági viszonyai, nem szívesen hozta nyilvánosságra az adatokat. A mi részünkről is súlyos hiba volt, hogy nem foglalkoztunk eléggé ezzel a területtel, vagy ha megtettük is ezt, nem tettük közzé a vizsgálat eredményeit.

A felszabadult területek sajátos viszonyai felől hosszabb ideig tájékozatlanok voltunk és most is egyelőre csak részleges adatok kerültek nyilvánosságra, illetőleg olykor csak magánadatgyűjtőkre támaszkodva fontolhatjuk meg a kérdések többségét és csak kellő óvatossággal használhatjuk a rendelkezésünkre álló adatokat.¹

A felszabadult területekkel a jövőben semmiesetre sem foglalkozhatunk külön, mert hiszen ezek szervesen beleilleszkednek a magyar élettérbe és gazdaságilag szorosan ide simulnak, még ha a cseh impé-

¹ Cikkünk írása közben került nyilvánosságra az, hogy a Központi Statisztikai Hivatal elkészült első adatgyűjtési munkájával és ezt a magyar kormányknak átadta. Természetesen ez még nem jelent közlést és így a munka eredményeivel itt nem foglalkozhatunk.

rium fejlődésükben ideig-óraig ellentétes irányokat igyekezett is érvényre juttatni. Amennyiben külön foglalkozunk ezekkel a területekkel, azt csak azért tesszük, mert szükségesnek mutatkozik először felértékelni ennek a felszabadult területrésznek fogyasztó- és termelő erőit, amelyek most húszévi kényszerű vámsorompókkal való elválasztás után újra erre fordulnak úgy a kulturális, mint a gazdasági élet terén.

A visszacsatolt terület, amint azt a Magyar Szemle olvasói Bulla Béla nagyértékű tanulmányából¹ is tudják, a maga 12.000 négyzetkilométeres kiterjedésével hazánkat egynyolcadával erősítette meg. Lélekszám tekintetében azonban már újabb eredményekre hivatkozhatunk, amelyek mindenesetre közelebb állnak már ahhoz a valósághoz, amelyet a december 15—23. között végzett népszámlálás felvett, mint azok az adatok, amelyek csak az 1930-as cseh népszámlálásra hivatkozhatnak s amelytől végeredményben mégis csak nyolc esztendő választ el immár.

A VISSZACSATOLT TERÜLETRÉSZ lakossága ma 1,150.000 lélek lehet, míg a cseh 1930-as népszámlálás csak 1,030.000 lakost számlált. Az 1938. évi érték kiszámításánál abból indulhattunk ki, hogy a visszakapcsolt részek lakossága 1910-ben még csak 863.000 lélek volt, a húsz esztendő növekedése tehát 19'5%. Ezzel szemben a még mindig cseh uralom alatt maradt Felvidék népe 1910 és 1930 között csak 12,0%-kal gyarapodott. Különösen örvendetes adat ez, mert amint látjuk, az erősebb népességű területek kapcsolódtak vissza, amelyek a népmozgalmi statisztikában is hitet tesznek fejlődésképeségük mellett. A népesség szaporodása főként a húszas évek elején volt intenzívebb, míg a rutén földön a húszas évek második felében mutatkozik számottevő gyarapodás. Ezen adatok alapján állapíthatjuk meg azt, hogy 1930 óta a felszabadult Délfelvidék lakossága mintegy 120.000 fővel szaporodott természetes úton és mintegy 30.000 bevándorló növelte e terület népét, úgyhogy közvetlenül a bécsi döntés előtt kereken 1.18 millióra volt becsülhető a felszabadult területrészek lakossága. Természetes, hogy jelentős tömeg menekült innen el már a müncheni egyezmény aláírásának első pillanataitól kezdve, de ezek számát sem becsülhetjük sokkal többre, mint harmincezer főre. Ezen a területen tehát kereken 1.15 millió lakost fog a most folyó népszámlálás találni.

A hatalmas népi erővel és műveltséggel telített nép a kilencmillió magyarországi lélekszámát másfélszázézerrel a tízmillió fölé emelte és ezzel hatalmas fogyasztóréteget csatolt az anyaország népéhez.

Ha ennek a területnek népéről van szó, nem szabad egyszerűen számnak tekintenünk azt, hanem értékelnünk kell azokat az erőket is, amelyekkel rendelkezik. A felszabadult területek népe ugyan átlagban ritkábban lakik, mint a csonkaország többi területének lakossága, de azt már eleve megállapíthatjuk, hogy lényegesen szaporóbb. Amíg a csonka magyar terület népszaporodása az utolsó húsz év alatt 14'2%-ban fejezhető' csak ki, addig a visszakapcsolt országrész 19-5 %-os szaporodást mutat ki, de még a városiasodás is gyorsabb ütemű volt, mert amíg a csonka ország városainak népessége húsz év alatt 177%-kal gyarapodott,

¹ Bulla Béla: Az új határ. Magyar Szemle 1938 december.

addig a visszakapcsolt részek városaiban a nyereség ennek kétszeresét is meghaladja és 37.2%-ban fejezhető ki. Aligha hihető, hogy a népesség szaporodásában a bevándorolt cseh elemnek számottevőbb értéke lett volna és így ez a terület megszabadulván az idegen elemektől, továbbra is számottevő fejlődés elé nézhet s ez reánk nézve sokkal többet kell hogy jelentsen, mint a visszacsatolás pusztá ténye.

A felszabadult területeken nem tisztára magyar elem települt le. Az 1910-es népszámlálás szerint is jelentős kisebbségek vannak egyes járások területén, s ezek most magyarrá lettek. Ezzel szemben nem jelentéktelen annak a magyarságnak számaránya sem, amely az ú. n. bécsi határokon túl maradt és szlovák uralom alatt kénytelen élni a maga magyar életét.

A visszacsatolt részek között a kisebbségeket illetően kiemelkedik az érsekújvári járás, ahol 1910-ben 33.094 lélek közül csak 12.668 volt magyar, azaz a járás lakosságának 38%-a. A kassai járásban a magyarság számaránya 1910-ben 46% volt. Ezenkívül azonban már csak három olyan járás részleges területe került vissza, ahol 1910-ben a magyarság nem érte el a népesség háromötödét, egyébként mindenhol lényegesen meg is haladta azt, tehát a visszakerült szlovák kisebbség számbelileg igen kis számot jelent.

A magyar gazdasági élet vérkeringésébe bekapcsolt 1,150.000 lélek értékes, valóban többet fogyasztó és erősen fejlődésképes elemet képvisel s így a termelési értékek mérésénél ezután rá különös tekintettel kell lennünk.

E TERMELOŐ ERŐK ÉRTÉKÉNEK vizsgálatánál itt az a szempont vezet bennünket, hogy nemcsak a visszakerült területrészt erőit ismer-tessük önmagukban, hanem be is állítsuk azt az új Magyarország gazdasági politikájának kereteibe és ilyen módon érzékeltessük azt a gazdasági nyereséget, amelyet hazánknak a bécsi döntés hozott.

A felszabadult területrészt mintegy kétmillió katasztrális hold; ebből kerekén 1.2 millió szántóföld. A szántók aránya megközelítőleg ugyanolyan, mint nálunk, mert amíg a Délfelvidék területének 58.2%-a szántó, addig a csonka ország területének 60.5 %-a volt az. A rét kiterjedési aránya azonban a felszabadult területrészekben magasabb, mint nálunk, mert ott 8.5%-a az összes területnek, míg itt 7.1% volt. Ellenkező a helyzet a legelőknél, ahol a trianoni határon túl 8'8% áll, míg nálunk 10.5% volt az összes területből kihalított arány. Különösebb változás van az erdőterület arányában, ahol ugyanis a csonka ország csak 11.8%-os aránnyal bírt, míg a felszabadult területeken az erdőségek az összes földterületeknek 16.7%-át alkották.

A két országgrész területének művelési ágak szerinti megoszlásának hasonlósága, valamint a visszakapcsolt területnek kisebb területe folytán hazánk mezőgazdasági termelésében számottevőbb változásra nem várhatunk. A kétmillió hold terület visszacsatolása az ország területét 12.4%-kal növelte meg. A szántóföld ezzel azonos mértékben, a szőlő, legelő és nádas ennél alacsonyabb mértékben, a kert, rét és erdőterület ennél nagyobb mértékben növekedett. Az erdőterület gyarapodása a legszámottevőbb, mert ez a bécsi döntés után 17.9%-kal lett több, mint ahogyan azt Trianonban számunkra megszabták.¹

Gazdasági szempontoknál fogva a termőterületeknek azonos megoszlása nem jelent különösebb eredményt. A magyar mezőgazdasági túltermelés, mely különösen a gabonaneműekben érezhető, kívána-

¹ Statisztikai Tudósító számításai szerint. Lásd STUD 1938 dec. 2.

tossá tette volna, hogy a magyar Felvidék más termelési tájakkal együtt tért volna vissza az anyaországhoz, mert a felszabadult Felvidéknek kb. négymillió métermázsza búzájából csak kettő fogy el helyben, további kétmillióval pedig a hazai, amúgyis nehezen elhelyezhető búzaexportunk fog növekedni. Eddig ez a terület könnyen helyezhette el felesleges búzáját a gabonában szegény északi Felvidéken és amennyiben lehetséges volt, Csehországban is, ma azonban már a magyar gazdaságpolitikának eme — lehet, csupán átmeneti — gondját növeli gabonatermelésünknek a visszacsatolt területrészekkel való gyarapodása.

Ezzel szemben különösen szerencsésnek mondható az, hogy a felszabadult területrészek szántóiból jelentős részek ipari növények termelésére szolgálnak, olyan ipari növények (len, kender), zöldség- és főzelékféléknek akár szántóföldi, akár kertgazdasági termelésére, amelyek egy-egy iparágak kialakítását is lehetővé tették már ezeken a területeken és így egyszeriben több munkásnak adtak kenyeret.

Már nem egészen így állunk a cukorrépával, amelynek termőterülete a felszabadult részeken közel fele annak a területnek, amellyel eddig is bírtunk. Különösen súlyos a helyzet akkor, ha tekintetbe vesszük azt is, hogy a visszacsatolt területeken csak egyharmad annyi termelőképeségű cukorgyár van, mint eddig csonka hazánkban volt. A helyzet tehát egyrészt az, hogy cukorrépatermelésünk felül fogja múlni cukorgyáraink termelőképességét, cukorgyáraink termelése pedig a hazai fogyasztás és eddigi export együttes értékét. A nyomott cukorárak között pedig újabb piacok megteremtése érdekében kell majd küzdelmeket folytatnunk. A hazai fogyasztás számottevő megnövelése oldhatja meg egyedül e kényes kérdést, amint ez irányban egyelőre kiváló hatásúnak is mutatkozott a cukorárak erőteljes leszállítása.

A magyar gazdaságpolitika szemszögéből sokkalta örvedetesebb erdőterületünk számottevő gyarapodása, bár itt sem szabad az adatok ismerete nélkül korai illúziókba ringatnunk magunkat, amint azt egyes hírlapi cikkekben olvastuk: ezek szerint ezidén már magyar karácsonyfát állíthatunk. Sajnos, a helyzet nem ilyen előnyös. Mint . fentebb kimutattuk, a felszabadult területek sokkal inkább mezőgazdasági jellegűek, mint erdőgazdaságiak és az erdőterületeken is nagyon kevés a fenyőerdő. A Jolsva és Rozsnyó környéki fenyvesek, sajnos, nagyon kis kiterjedésűek és puhafabehozatalunkban legfeljebb azért jöhetnek számba, hogy némileg csökkenni fog bányafabehozatalunk.

A felszabadult területeken kereken három és félszázezer katasztális hold kiterjedésű erdő van, ami a csonka ország kétmillió hold erdejéhez viszonyítva nem nagyon sok. A csonkaországi fakitermelés értéke hárommillió köbméter, a felszabadult területrészeiből félmillió köbméter fatöbbletre számíthatunk, aminek többsége tűzifa. Tűzifabehozatalunk értéke tehát lényeges mértékben fog csökkenni, de ugyanakkor le kell számolnunk azzal, hogy a visszakerült területrésze műfaszükségletét kell külföldről fedeznünk és így műfabehozatalunk értéke fog emelkedni. Egyelőre ennek a két ellentétes gazdasági erőnek eredőjét nem lehet felbecsülni és így nem mondhatjuk

azt sem, hogy erdőgyarapodásunk milyen gazdasági következményekkel jár majd.

A fakérdés terén hazánk amúgyis súlyos gondokkal küszködik s ezeken a bajokon csak az segítene, ha a rutén földdel normális gazdasági kapcsolatok alakulhatnának ki. A magyar fabehozatal legfontosabb piacát az Anschluss következtében elvesztette. A német birodalom alig enged az egykori Ostmark erdeiből külföldre fát szállítani; arra elsősorban neki van szüksége. Ennek következtében már 1938. évi behozatalunknak 90%-a a másik három környező utódállamra maradt s ezek közül főként Románia jön szóba. De a rutén probléma megoldása is csak részben könnyítene a helyzeten, mert a rutén fa sokkal nagyobb távolságot kénytelen megtenni, amíg fővárosunkba ér, mint az erdélyi fa és ezt a kérdést egyedül a tiszai szállítás fokozásával lehet megoldani.

A BÉCSI DEMARKÁCIÓS VONAL vasútvonalakban sokkalta kedvezőbb helyzetet teremtett a réginél. A trianoni döntés vasútvonalainkat megcsonkította, forgalmuktól elvágta és gazdaságilag használhatatlanná tette. Az új határ jórészt jóvátette ezeket a hibákat és inkább a tót oldalt hagyta vasútvonalak és főbb közlekedési utak nélkül.

Vasutasaink legnagyobb szomorúsága mindenestre a marcheggi fővonal elmetszése, amit Pozsony elvesztése jelent. Ez a vonal mai formájában Cseklésznél vakon végződik, bár remélhető, hogy megfelelő kötöttségekkel mégis csak megnyílik számunkra a Bécs felé vezető forgalom. Ezt egyébként Pozsony jól felfogott érdeke is így kívánja és alig hihető, hogy a tótok ne kívánnák ezt a vonalat kellően kihasználni.

A visszakapott 1150 km vasúthálózatnak még így is értékes vonala a marcheggi fővonal; az első magyar vasútvonal számtalan szárnyvonalával a csonka országban is számottevő. Sokat emelkedett most jelentőségében az eddigi csonka és határmenti Drégelypalánk—Balassagyarmat—Ipolytarnóc vasútvonal, amely egyrésztől Párkányána, másrésztől Losonc felé hosszabbodott meg és újra felveheti azt a forgalmat, amelytől eddig a vágányaival párhuzamosan haladó trianoni határ mesterségesen elvágta.

Közlekedéspolitikánk legnagyobb nyeresége, hogy újra a magyar államvasutak kezelésébe jutott a Fülek—Bánréve közötti vonalszakasz, amelynek segítségével Ózd—Salgótarján között helyreállott a biztonságos és állandó forgalom, mert amúgyis idegtépő volt az a helyzet eddig, hogy vastermelésünknek ez a fontos útvonala idegen országon keresztül vezetett. A cseh vasutak ugyan forgalomszerzés érdekében szívesen vállalták ezt a szállítást, de a szeptember—októberi válságos napokban érezhettük ennek a helyzetnek kimondhatatlan súlyosságát, amely vastermelésünknek mérhetetlen megrálgulását vonhatta volna maga után.

Természetesen tarifális vonatkozásokban is meg kell változnia a helyzetnek. A csehek a hengerelt vasáru fuvardíját vagononként olyan alacsonyra szabták meg, hogy az Ózd—Salgótarján szállítás mindössze 92 pengőbe került. A magyar vasutak normál díjtételeivel számítva azonban már 124 pengőbe kerül a szállítás, amivel szemben a nyersvasércnél a változás olcsóbb szállítást von maga után, a fuvardíj vagononként 90 pengőről 62 pengőre csökken.

Egyébként a túloldalra több maradék vasútvonal jutott. Így csupán a pelsőci hármás elágazásnak mindhárom vonala az új határokon keresztül

rövidebb-hosszabb szakaszokon, de végezetül további kapcsolatok nélkül halad. Ezeknek a vonalaknak üzemeltetése szinte lehetetlennek látszik, viszont nélkülük a mögöttes területek gazdasági pusztulásra vannak ítélve.

Reánk nézve is rosszul halad a határ a rutén földdel szemben. A kassa—sátoraljaújhelyi vonalszakasznak mintegy 25 kilométere rutén földön maradt és ennek következtében a vonal számunkra nem sokat, a rutének számára azonban még ennél is kevesebbet jelent. Sokkal kellemtlenebb a helyzet a munkácsi szárnyvonalnál, ahol néhány kilométer miatt Mezőterebes hiányában nincs vasúti kapcsolatunk Munkácsal. Egyébként hozzánk került a Huszt—Szatmárnémeti közötti vasút vonal néhány kilométere, ami egyelőre számunkra nem jelent semmit sem, de jelentős mértékben nehezíti meg a rutén föld és Románia közötti kapcsolatokat.

Vízi forgalmunkban számottévó a Dunának hosszabb magyar szakasza és a Csallóköznek vízi megközelíthetősége, a tiszai út meghosszabbodása, az Ipoly, a Garam számottévó magyar szakaszai, míg a Felvidékről a magyar medence felé siető többi folyók inkább energia szempontjából jöhetnek számításba. Közutakban elég sűrűn hálózott részét kaptuk vissza a magyar Felvidéknek, ahol a csehek által nem a legjobb karban tartott utakon, 777 kilométeres vonalhálózaton már a rendszeres autóbusszforgalmat is bevezettük, amivel nagy részben a megszagott vasúti vonalakat, másrésztől azonban inkább a vasutakkal nem járható területeket kívánta a magyar közlekedéspolitikai újra ide láncolni.

A FELSZABADULT TERÜLETEK ipari szempontból különösen értékesek a gazdaságpolitikus szemében, bár nem mulaszthatjuk el meggyezni, hogy a bécsi döntés nem adta vissza nekünk a Felvidék petróleumát, sóját, fáját, de nem kerültek vissza számottevő üveg-, textil-, agyag-, papír- és falepároló ipartelepei sem.

A visszacsatolt Felvidék az ipari nyersanyagellátás javítása szempontjából mint vasércszállító vidék jön elsősorban tekintetbe. Pontos adatokról egyelőre nem beszélhetünk, mert a végleges határrendezés még mindig nem történt meg és alig néhány méteres eltolódások a vasérctermelés szempontjából nagyon sokat jelenthetnek. A gömői és abaúji visszakapcsolt részek vasérctermelése évi hárommillió mázsára becsülhető, ami eddigi vasérctermelésünknek megkétszereződését jelenti és behozatalunknak egyharmadra való visszaesését. Mintegy ötmillió pengő nemes valutában fizetendő behozatal válik ezzel feleslegessé és a magyar vasérctermelés rohamos fejlődése lesz lehető. A fentebb említett Salgótarján—ózdai kapcsolat visszaállítása pedig a termelés biztonságára van jelentős mértékben kihatással és ennek következtében a hazai vastermelés egészen új korszakába jutott.

A gépipar tekintetében a visszakerült területek nem jelentenek sokat, ami meglévő gyárainknak zavartalan fejlődését teszi lehetővé több hazai nyersanyag mellett. Az emelkedő hazai fogyasztás a hazai gépgyárak számára így nagyon előnyös helyzetet teremtett.

Szenet kevesebbet kaptunk, mint amennyire ennek a területnek szüksége van, a magyar bányák termelési képessége azonban olyan mértékben fokozható ma már, hogy ezek számára csak nyereség a szükségletnek Üyen módon keletkező emelkedése. A visszakapcsolt területeken csak egy szénbánya van, a csákányházai, amely a borsodi szenekhez hasonló minőségű barnaszénből évi 12.000 vágón termelését biztosítja. Ezzel szemben a visszaszerzett terület évi szénszükséglete, beleszámítva az ott levő gyárak továbbfejlődését is, mintegy

80.000 vagonra tehető, ami a hazai termelésnek mintegy tizedrészét alkotja és régi szénbányáinknak jobb kihasználását teszi lehetővé.

Energiaellátás szempontjából ez a terület passzívnak mondható. Meglevő energiatelepei már ma sem képesek ellátni elegendő elektromos árammal, több telep tót területen maradt és egyelőre onnan kapja az áramot, amíg a magyar áramtermelő telepek nem tudnak kellően bekapcsolódni a felszabadult területrészt ellátásába. A jövőben ez az ellátás még inkább passzívnak lesz mondható, mert ez a terület nincs kellően villamosítva; így jelentős települések fognak még bekapcsolódni és ezzel az áramtermelési szükségletet fokozzák.

A felszabadult területek lakosságának csak 50%-a lakik olyan településben, ahol elektromos áram fogyasztására már lehetőség van, ezzel szemben a csonka országban száz lakos közül hetven lakott már villanyárammal ellátott községekben. A területrészt további elektrifikálása tehát elmaradhatatlan és ennek következtében az áramszolgáltatás átszervezésénél feltétlenül tekintetbe kell venni.

A felszabadult területeken egyébként két vízierőtelep is dolgozik: a rozsnyói és a garamfői. Ezeknek továbbfejlesztése és újabb telepek létesítése mindenesetre javítani fogja az energiaellátás kérdését is. A Felvidék elektrifikálásánál számottevő szerepe lesz mindenesetre azoknak a telepeknek is, amelyek most ennek a területnek közelében vannak és alkalmasak arra, hogy a Felvidék elektromos hálózatába bekapcsolódjanak. Ezek a telepek nagyobb fejlődésre számíthatnak. Érdekes, hogy a kassai és ungvári elektromos telepek jelenleg jelentős áramexporttal dolgoznak, amivel szemben Galánta és Léva környéke importra szorul.

A papíripar szempontjából a felszabadult területek ismét csak azért jönnek számításba, mert a hazai fejlődésképes papíripar jelentős fogyasztótömeghez jutott. Egyes számítások szerint ugyan a visszakertült terület nem jelentős papírfogyasztó, azonban ha tekintetbe vesszük azt, hogy papírgyárat egyet sem kaptunk vissza, mégis a hazai papírtermelés emelkedésére számíthatunk. Visszakaptunk egy jelentős cellulózgyárat, amely nagy mértékben van hivatva pótolni ezirányú szükségletünknek eddig külföldről származó tételeit. Igaz ugyan, hogy ez a gyár elvesztette természetes nyersanyagterületeit, amelyek a szükséges fenyőfát nyújtották, azonban valószínű, hogy ezt lombosfákkal is pótolni lehet és akkor ez a telep hazai cehulózesszükségletünknek több mint felét elláthatná.

A felszabadult területek textilipara valamikor igen számottevő volt, de a cseh iparpolitika, amely egyedül a cseh-morva medence fejlesztését tűzte id céljául, alapjaiban tette tönkre ezeket a gyártelepeket. A magyar szükségletet jóidégig külföldről voltunk kénytelenek fedezni, amíg az 1931-es évek eseményei nem hatottak ki döntően a magyar textilipar fejlődésére. Ma már az a helyzet, hogy nélkülözni tudjuk ezeket a gyárat, amelyek amúgyis leszerelten állnak, sőt a visszakapcsolt területeket megfelelő textíliákkal el is láthatjuk. Természetesen e kérdésben az árpolitikai tényezők fognak jelentős szerepet játszani, mert a jelentős kivitellel dolgozó cseh gyárak olcsó hazai árakkal tudnak termelni, mivel szemben a magyar textilgyárak a vám-

védelem hatása alatt nagyon drágán értékesítenek. A gácsi gyár az uralomváltás után közvetlenül, a losonci később költözött át a csonka országba; előbbi Baján, utóbbi Csepelen dolgozik ma már számottevő eredménnyel.

Textilipari szempontból jelentősebb változás tulajdonképpen csak a len- és kenderiparban van, amelynek komoly alapozottsága is van ezen a területen. Len- és kendertermőterületeink a Kis-Alföld visszaszerzésével több mint egyharmadukkal gazdagodtak és ezzel együtt a feldolgozást végző ipartelepek kapacitása is emelkedett. Nyersanyag- és fogyasztópiacok kapcsolódtak hazánkhoz a visszakapcsolt területeken, minek révén textilgazdaságunk is egészségesebb fejlődésre számíthat.

Bőriparunk is inkább a fogyasztóterület jelentős növekedését fogja megérezni, mert termelés ezen a területen nem volt. Valamikor az alföldi részek bőrfeldolgozása itt ment végbe és nagyszámú iparost foglalkoztatott, a cseh iparpolitika azonban ezt is megszüntette és Szlovákia bőrgyártmányait Csehországból volt kénytelen beszerezni. Jóllehet ennek a területnek állatállományára vonatkozólag nagyon bizonytalan adataink vannak — nem tudjuk, bőrfeldolgozó iparaink miként állnak nyersanyag tekintetében, — kétségtelen azonban, hogy a hazai bőrfeldolgozó ipar az új határmegvonás következtében számottevő mértékben fog emelkedni és ezzel számtalan új munkáskéz lesz ismét foglalkoztatható. Természetesen az új bőrfeldolgozó iparoknak egy része itt fog letelepedni, más része azonban a csonka ország területén számíthat jelentősebb fejlődésre.

A felszabadult területrész élelmezési ipara is számottevő. Oka ennek nagyrészt abban a racionális cseh iparpolitikában volt, amely megkövetelte, hogy ezek az iparok a termelési helyükön maradjanak. Ilyen módon a Kis-Alföld körül kialakult régebbi élelmiszeriparok nemcsak hogy megtarthatták jelentőségüket, hanem fokozhatták is termelésüket, sőt újabb ipartelepek is létesültek. Számottevőek ezek között a malmok, amelyek, sajnos, most visszafejlődés előtt állnak, hacsak nem sikerül megtartani azokat a cseh-szlovákiai piacokat, amelyek azelőtt első felvevői voltak. Magyarország felé ezek a malmok aligha számíthatnak lisztfeleslegük elhelyezésére, hiszen tudvalevő dolog, hogy a világháborút követő gazdasági korszak a hazai malmok legnagyobb részét alapjaiban ingatta meg és régi, nagymultú budapesti malmaink is lebontásra kerültek vagy más célokra alakították át. Tekintve azt, hogy Szlovákia területén alig van malom, legalább is egyelőre nem kell avval számolni, hogy ez a terület lisztszükségletét csak gabonában vásárolja tőlünk. Félő azonban, hogy később a tót kormány is gazdaságosabbnak ítéli a gabonaimportot és mind kevesebb lisztet Vesz majd át tőlünk.

A cukoripar helyzetéről már szóltunk, amikor a felszabadult területrész cukoripatermelési viszonyait ismertettük. A szesziparról sokat nem mondhatunk, mert ez a kérdés állami monopólium tárgyát képezi, tehát sajátosan ki van téve annak, hogy irányítottan működjék. A visszakéült szeszfőzők termelése mindenesetre meghaladja ennek a területrésznek fogyasztási szükségletét. Húsfeldolgozó üzem, konzervipar nem igen fejlődött ki ezen a területen, amely azonban sajátosan alkalmas

lesz arra, hogy a mezőgazdasági termelés célszerű átállítása után a hazai konzervipar centrumává nevelje fontosabb gócait. A felszabadult terület-rész lakossága hamar rá fog jönni arra, hogy a veszteséges gabonatermeléssel felhagyjon és akkor elsősorban az ipari növények, másodsorban a konzervként értékesíthető kerti és szántóföldi növények jutnak majd előtérbe. A konzervipar rövidesen új lendülethez juthat a délfelvidéki területeken.

Érdekes az új területrészt vegyészeti ipara is. A munkácsi petróleum-finomító, az ungvári étolaj- és ételzsírgyár mellett szappan- és keményítőiparunk nyert sokat. Az ungvári étolajgyár termelőképessége megfelel az egész ország szükségletének, míg a többi gyárak a felszabadult területrésznek kielégítését sem képesek ellátni. Ilyen adottságok mellett tehát a hazai vegyészeti gyárak forgalma rohamosan emelkedni fog, mert ezt a területet eddig csehországi gyárak látták el vegyészeti anyagokkal és ezek olcsóbb termelése mellett csak a sok vasúti költség drágította meg a vegyészeti cikkeket.

Kaolinbányák és magnezitgyárak fejlesztik a hazai agyagárgyárak forgalmát, mert ezeknek a cikkeiből eddig behozatalra voltunk utalva és így a termelés előtt rendszerint számtalan akadály torlódott. Meg kell jegyeznünk ezzel kapcsolatban, hogy a felszabadult területek kaolin- és magnezitbányáiból nyertük eddig is szükségletünket, az új helyzet tehát csak annyiban hozott változást, hogy ezután már belföldi anyagokkal dolgozunk tovább.

A FELSZABADULT TERÜLETEK gazdasági értékeinek ismertetése és a csonkaországi helyzettel való egybevetése után most már azokkal a rendészeti és gazdaságpolitikai különbségekkel kell foglalkoznunk, amelyek a két területrészt között az utolsó húsz esztendő sajátos politikai viszonyai folytán kialakultak.

A legszámottevőbb különbség ipari szempontból az ipartörvényben, az ipart pártoló állami intézkedésekben juthat kifejezésre. A cseh ipartörvény csak nagyon minimális és nagyon szubjektív alapokon nyugvó kedvezményeket adott az iparfejlődés céljaira. Természetes, hogy könnyen megtalálta annak módját, hogy a nemzetiségi vidékeken az ipar fejlődését csirájában megakadályozza. Ez nagy mértékben sikerült is a kormányzatnak, annál inkább, mert következetes maradt mindig sarkalatos iparpolitikai célkitűzéséhez, amely a cseh-morva iparvidék fejlesztésén kívül csak fogyasztóterületeket, gyarmatokat akart látni.

Ezzel szemben a magyar iparpártolás sok-sok áldozattal lehetővé tette azt, hogy a csonka ország többé-kevésbé mentesítse magát a behozatali kényszerektől és iparát olyan mértékben fejlesztette, hogy nemcsak ezt a célját érte el, hanem ezen túl jelentős ipari exportot is tudott elérni, amely ma különösen jelentős külkereskedelmi mérlegünk egyensúlyának biztosításánál.

A csonka ország ipari organizációjának hátrányai a most felszabadult területtel szemben inkább az ipari szociálpolitikában jelentkeznek. Csehszlovákia kifejezetten iparos állam volt és az iparos elem sokkalta jobban megbecsült réteg volt ott, mint nálunk. A csehek bevezették a munkanélküli segélyezést, amit nekünk semmiesetre sem szabad magunkévá tennünk, mert sokkalta több cselekedni valónk van a felszabadult területeken, hogysen azt mondhassuk, hogy munkanélküliség van. Az állam számára nagyon sok tennivaló akad ezeken a területrészekben és ezeknek a feladatoknak megoldása önmagában megszünteti a munkanélküliséget és kikapcsolja ezt a problémát.

Sajnos, ezek a munkák nem indulnak meg a kellő gyorsasággal és talán ez a lassúság visszahatást kelt. De amint majd teljes mértékben megindulnak a munkálatok, egyszeriben megszűnnek a szociális bajok is.

Különbségek vannak az üzemi szervezetekben is, ezeket azonban talán célszerű volna nálunk is bevezetni és ilyen módon hidalni át azt a különbséget, amely a régi csonka ország és a felszabadult terület-részek között van. Ugyanez áll a kollektív szerződésekre is, míg a munkaidőtörvény, társadalombiztosítás stb. kérdésében számottevőbb különbségek már nem mutatkoznak.

Súlyos különbségek áthidalására van szükség a gazdaságpolitika terén az árkérdésben. A felszabadult területek népessége élvezte a nagy ipari államban kialakult olcsó ipari árakat, de olcsóbbak voltak a mezőgazdasági cikkek is, mert ezek nem találtak piacra a távolabbi országrészekben. A csonka országban ezzel szemben az agrárról egészen másként alakult, mert iparunk még védelemre szorul, mezőgazdasági termékeink pedig magasabb árszintet tudtak elérni, mert a magyar kormány sajátos gazdaságpolitikája kedvezett a magyar mezőgazdasági érdekeknek és lehetőleg jó árakat teremtett számukra.

A magyar kormánynak főként az okoz nehézségeket, hogy átmenetileg olcsó cikkekkel lássa el a felszabadult területeket. Ebben a törekvésében nagyszerűen állott rendelkezésére a magyar ipar, amikor nagyobb mennyiségű árucikket bocsátott minimális árakon az értékesítési szervek részére. Az illető iparvállalatokat törekvésükben az vezette, hogy ilyen módon lehetőség kínálkozott minőségi cikkeknek megismertetésére, amelyeknek árát később a növekvő forgalom következtében országszerte egyformán leszállíthatják. Csak ott történt hiba, hogy az első napokban a csonkaországiak elérték a felszabadult területeket és az ottlévő olcsóbb árucikkeket nagyban összevásárolták és ezzel átmenetileg megnehezítették a Felvidék áruellátását.

MA A LEGNAGYOBB KÉRDÉS már csak az, hogyan hidaljuk át azokat a különbségeket, amelyek a két országrész gazdasági élete között még jelentkeznek. Az első és legfontosabb e téren, hogy a felszabadult területrészek megfelelő közmunkákhoz jussanak. Ennek ugyanis azonnal kettős eredménye jelentkezik. A visszatérő magyarság ezzel állandó munkaalkalmakat kap, fogyasztóképessége megerősödik és nagyszerűen bele tud illeszkedni a hazai termelésnek fejlődésébe. Szerencsére a kormány is látja ezt és minden eszközt megragad ahhoz, hogy jelentékeny munkatervét megindítsa. Kezdve a medvei Dunahídtól, melynek megvalósítása már nem soká várhat magára, egészen azokig az útépitésekig, útjavításokig, vasútépitésekig, amelyek már megindultak.

Nagyszerű alkalom kínálkozik azoknak a biztosítási tőkéknek elhelyezésére is, amelyek amúgyis nagy mértékben apasztják tőkekészletünket. Híre jár, hogy az OTI jelentős bérházépítkezéseket kezd a visszacsatolt területrészt városaiban. Ez már magában véve nagyon jó jel, de remélhető, hogy biztosítóink nemcsak bérházakat fognak építen, hanem tőkéiket másként is hasznosítják az új területen.

Nagy munkaalkalmakat rejt magában a felszabadult területrészek elektrifikálása is. Egészen biztos, hogy egyedül a cseh uralom miatt nem fejlődtek ezek a községek, mert a cseheknek nem állott érdekében a nagyobb arányú villamosítás, de egyébként a villamosítatlan községek népe elbírná ennek terheit. Ezzel kapcsolatban említhetjük meg a felszabadult területek városi üzemeinek fejlesztését is, mivel a cseh uralom alatt csak egy-két városban lehetett az üzemeket olyként fejleszteni, ahogyan azok a csonka ország városaiban kialakultak.

Munkaalkalom van tehát és nem hiábavaló befektetések lesznek azok a munkálatok, amelyek egyaránt vannak hivatva felfrissíteni a csonka ország és a most felszabadult terület gazdasági életét. A gazdasági élet szükségszerű átszervezésének azonban sürgősen meg kell indulnia, mert a hazai viszonyok sokban nem alkalmasak arra, hogy jelentősebb gazdasági fejlődést várhassunk. Legsükségesebbnek látjuk a mezőgazdasági termelés irányvonalának hamaros átállítását, hogy a mezőgazdasági munkáságnak emberibb megélhetést biztosítsunk. Több munkára kell törekednünk, mert a felszabadult területek gazdasági bekapcsolása csak akkor lesz teljes, ha a csonka ország népe minden munkaerejével részt vesz a magyarság gazdasági megerősítésében.

A felszabadult területész iparának mozgékonyágát és munkakészégét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy ez hamarabb kapcsolódott be a magyar életbe, mint mi az övébe. Jellemző esetet tudunk erre elmondani. Az államvasutak november 5-ére versenytárgyalást hirdettek különféle szerszámok szállítására. A közszállítási szabályok szerint csak magyar vállalatok pályázhatnak az ilyen versenytárgyalásokon. Legnagyobb meglepetésre az ajánlattévő cégek között ott szerepelt a pelsőci Miklósi-féle acélárugyár pályázata is, amely már ekkor magyar vállalat volt, bár honvédeink ezen a napon még el sem érték Pelsőcöt. A felszabadult területek iparának mozgékonyágát dicséri ez az ajánlat, amely tele volt a felszabadult terület iparának minden életképességével. Erre az életképességre, munkakészégre van szükség minden vonatkozásban, mert csak ennek segítségével számíthatunk arra, hogy a megnagyobbodott Magyarország be tudja tölteni helyét a Dunamedencében, ahova sorsa élni rendelte.

Ruisz REZSŐ